

Angļu un amerikāņu katalogizācijas noteikumi (AACR) katalogu veidošanai

Aiva Stūrmane

LNB

2005. gada 24. maijs

Katalogu veidošanas noteikumu vēsturiskā attīstība

- 19. gs. tika formulēti galvenie katalogu veidošanas mērķi un katalogizācijas pamatprincipi, kas noteica katalogu ierakstu veidošanu un katalogu organizēšanu.
- Bibliotēku automatizācija – nepieciešamība izmainīt katalogizācijas noteikumus.
- Problēmu pamatā – vienotu, starptautiski apstiprinātu bibliogrāfiskās aprakstīšanas un katalogizācijas noteikumu trūkums.

Katalogu veidošanas noteikumu vēsturiskā attīstība

- 1961.g. Parīze, 1966. Kopenhāgena (starptautiskās konferences) – tika pieņemtas starptautiskas vienošanās par bibliogrāfiskā apraksta un katalogizācijas vienotiem principiem.
- 1998.g. Kopenhāgenā šie katalogizācijas pamatprincipi tika pārskatīti atbilstoši mainīgajai informācijas videi.

Katalogu veidošanas noteikumu vēsturiskā attīstība

- IFLA nodibināja darba grupu, kas izstrādāja starptautiskos bibliogrāfiskā apraksta standartus (ISBD grupa).
- Nepieciešamība veidot vienotus katalogizācijas noteikumus vai jau esošos harmonizēt atbilstoši starptautiskajiem katalogizācijas principiem.

Situācija Latvijā

- ❑ Nacionāli katalogizācijas noteikumi Latvijā nav izstrādāti.
- ❑ Padomju varas gados tika izmantoti “Правила составления библиографического описания”.
- ❑ 20.gs. 90 gados sākas aktīvs darbs standartizācijā.
- ❑ 2000. gadā pabeigta ISBD grupas standartu adaptēšana.

Situācija Latvijā

- 2000. gadā, uzsākot veidot Latvijas zinātnisko bibliotēku elektronisko kopkatalogu, aktualizējās jautājums par unificētu katalogizācijas noteikumu nepieciešamību.
- Tiek pieņemts lēmums tulkot latviešu valodā Angļu un amerikāņu katalogizācijas noteikumu (AACR2) otro 2002. gadā pārstrādāto izdevumu.

Angļu un amerikāņu katalogizācijas noteikumi (AACR)

- Iesākti veidot 20.gs. sākumā. 1978. gadā izdots noteikumu otrais izdevums, kas kļuva par pirmo kopējo standartu, obligāti lietojamu Anglijā, ASV un Kanādā.
- AACR tika vairākkārt pārskatīti no 1988.g. līdz 2002. gadam. Būtiskas izmaiņas skāra trīs AACR nodaļas: kartogrāfiskos materiālus, elektroniskos resursus un turpinājumresursus.

Angļu un amerikāņu katalogizācijas noteikumi (AACR)

- 2002. gadā iznāca AACR 2. izdevuma pārstrādātais variants. Tulkoti vairāk nekā 18 valodās un tiek izmantoti katalogizācijā kā normatīvdokuments aptuveni 60 valstīs.
- AACR ir cieši saistīti ar ISBD standartiem un MARC 21.

Angļu un amerikāņu katalogizācijas noteikumi (AACR)

- **AACR nosaka:** ieraksta aprakstgalvas izvēli, elementu kārtojumu aprakstgalvā, bibliogrāfiskā apraksta zonu kārtojumu ierakstā un bibliogrāfiskā ieraksta elementus, kas pakļauti autoritatīvajai kontrolei.
- AACR domāti katalogu veidošanai jebkura lieluma universālajās bibliotēkās, speciālajās un arhīvu bibliotēkās.

AACR2 struktūra

- **I daļa:** Kataloģizējamās vienības bibliogrāfiskais apraksts.
 - 1. nodaļa:** Apraksta vispārīgie noteikumi. Noteikumi sadalīti atbilstoši bibliogrāfiskā apraksta zonām.
 - 2. nodaļa:** Grāmatas, brošūras un iespiestas lapas.
 - 3. nodaļa:** Kartogrāfiskie materiāli.
 - 4. nodaļa:** Manuskripti (ieskaitot manuskriptu krājumus).
 - 5. nodaļa:** Notis.

AACR2 struktūra

- 6. nodaļa:** Skaņu ieraksti.
- 7. nodaļa:** Kinofilmas un videoieraksti.
- 8. nodaļa:** Attēlmateriāli.
- 9. nodaļa:** Elektroniskie resursi.
- 10. nodaļa:** Trīsdimensiju artefakti un reālijas
(modeļi, diorāmas, spēles u.c.).
- 11. nodaļa:** Mikroformas.
- 12. nodaļa:** Turpinājumresursi.
- 13. nodaļa:** Analītika.

AACR2 struktūra

- **II daļa:** Aprakstgalvas. Unificētie nosaukumi. Norādes. Apskatīta aprakstgalvu (pieejas punktu) izveide un noteikšana, kā arī norāžu veidošana uz šīm aprakstgalvām.
 21. nodaļa: Pieejas punktu izvēle.
 22. nodaļa: Personu aprakstgalvas.
 23. nodaļa: Ģeogrāfiskie nosaukumi.
 24. nodaļa: Institūciju aprakstgalvas.
 25. nodaļa: Unificētie nosaukumi.
 26. nodaļa: Norādes.

Paldies par uzmanību !